

Scenariusz lekcji: Jak korzystać z praw aby osiągnąć sukces?

Autor: Piotr Sienkiewicz

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie (zgodnie z podstawą programową)

Poziom edukacyjny: IV

Cele lekcji:

Po lekcji uczniowie:

- potrafią wymienić prawa ucznia
- wiedzą na podstawie jakich dokumentów formułowane są uprawnienia ucznia
- rozumieją, że uprawnienia ucznia dają im możliwość udziału w procesie podejmowania przez dorosłych decyzji dotyczących szkoły

Metody nauczania:

- Pogadanka
- Dyskusja
- Aktywizujące: burza mózgów; kula śnieżna; startujący balon

Forma pracy:

- Zbiorowa
- W grupach

Środki dydaktyczne:

- Tablica / flipchart
- Materiały dodatkowe – załączniki nr 1-4

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Faza wprowadzająca: 10 min.

Przywitaj się z uczniami, nie podawaj tematu ani celu lekcji. Poproś uczniów, aby wykorzystując metodę burzy mózgów spróbowali wspólnie odpowiedzieć na pytanie czym są prawa człowieka.

Na tablicy zapisuj wszystkie propozycje uczniów. Jeżeli jest to konieczne zadaj pytania naprowadzające: Czy prawa człowieka należą się każdemu? Czy można się ich zrzec? Czy można kogoś ich pozbawić? Kiedy otrzymuje się te prawa? Podsumuj odpowiedzi wskazując, że prawa człowieka to podstawowe prawa podmiotowe, które posiadają szczególne cechy, są: przyrodzone, powszechne, naturalne, nienaruszalne, niezbywalne i niepodzielne¹.

¹ Powszechność praw człowieka oznacza, że obowiązują na całym świecie i przysługują każdemu człowiekowi. Przyrodzoność, świadczy o tym, że każdy człowiek nabywa je w chwili narodzin. Niezbywalność uniemożliwia zrzeczenie się ich przez człowieka a nienaruszalność odebrania ich przez jakiegokolwiek władze państwowe.

Poproś uczniów, aby powiedzieli w jakim celu ustanowiono prawa człowieka. Podkreśl, że mają one chronić interesy jednostki przed władzą publiczną i jednocześnie nakazują tejże władzy zapewnić odpowiednie warunki dla realizacji tych praw.

Zapytaj uczniów, czym są prawa uczniów? Pozwól im odpowiedzieć w formie burzy mózgów. Możesz zadać pytania naprowadzające: Czy prawa uczniów charakteryzują się tymi samymi cechami co prawa człowieka? Czy tak jak w przypadku praw człowieka istnieje jeden lub kilka międzynarodowych dokumentów, które stanowią ich źródło? Zwróć uwagę, że tzw. prawa ucznia wynikają z praw człowieka, ale można zostać ich pozbawionym. W związku z powyższym nie mówimy o prawach lecz uprawnieniach ucznia.

Podsumuj ten etap zajęć przedstawiając uczniom cele i temat lekcji. Podkreśl, że zajmować się będziemy uprawnieniami uczniów a nie prawami człowieka².

Faza realizacyjna: 5 min

Poproś uczniów, aby wymieli uprawnienia, które im przysługują. Możesz wyświetlić również slajd-załącznik nr 1. Zapytaj się, jaka jest funkcja, cel uprawnień ucznia. Jeżeli uczniowie mają trudność z odpowiedzią nawiąż do funkcji praw człowieka. Mają one chronić interesy uczniów, regulować część relacji między nimi a szkołą i nauczycielami traktowanymi jako przedstawicielami władzy publicznej.

25 min

Poinformuj uczniów, że teraz będą zastanawiać się jak skutecznie mogą realizować swoje interesy (potrzeby) oraz brać udział w decydowaniu o ważnych dla siebie sprawach wykorzystując prawa jakimi dysponują.

Podziel uczniów na 4-5 osobowe zespoły. Każda z nich ma wypisać kwestie dotyczące ich życia w społeczności szkolnej, które uważają za ważne a nie są w pełni przestrzegane (np. przypadki przemocy; uczęszczanie na lekcje religii; dostęp do informacji o sposobie oceniania; dostosowywanie wymagań edukacyjnych do specjalnych potrzeb edukacyjnych). Następnie sformułuj zadanie: Wybierzcie jedną ze spraw, które wymieniliście. Określcie, które spośród swoich uprawnień powinniście wykorzystać i w jaki sposób aby rozwiązać pozytywnie daną kwestię.

² W polskim prawie oświatowym pojęcia praw dziecka i praw ucznia oraz uprawnień są często używane wymiennie. Autor niniejszego scenariusza traktuje prawa człowieka oraz prawa dziecka jako podstawowe prawa podmiotowe stanowiące źródło uprawnień uczniów zawartych m.in. w Ustawie o systemie oświaty; Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych; Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów przedszkola oraz publicznych szkół. Dodatkowo powinno wyróżnić się przywileje uczniowskie, czyli możliwości podejmowania działań szczególnie korzystnych dla uprawnionych. Przykładem przywileju jest „szczęśliwy numer”, bądź ograniczenie ilości kartkówki w danym tygodniu.

Zachęć uczniów do posłużenia się metodą startującego balonu. Rozdaj uczniom wzór balonu (zał. 2) lub poproś o samodzielne narysowanie.

Schemat balonu pomoże im w odpowiedzi na pytania:

- 1) Co nie pozwala nam się wzbić w powietrze? Przy kotwicy wypiszcie czynniki, które utrudniają wam wpływanie na sprawy szkoły lub realizację waszych interesów.
- 2) Które z waszych uprawnień pomogą w nabraniu większej prędkości? Nad balonem wypiszcie uprawnienia, które stanowią podstawę do podjęcia działań/zachowań umożliwiających przezwycięzenie trudności.

Ważnym etapem tej pracy jest dopisywanie nad balonem uprawnień ucznia, które pomagają w przewyżczeniu ograniczeń i usprawnianiu procesu podejmowania decyzji. Dlatego wręcz każdej grupie fragment statutu szkoły, wewnątrzszkolnego systemu oceniania i/lub innych dokumentów wewnątrzszkolnych, w którym opisane są uprawnienia ucznia. Wykorzystaj również elementy polskiego prawa oświatowego – zał. 3.

Ostatnim etapem tego zadania jest prezentacja przez grupy (ew. sekretarzy grup) wyników swojej pracy. Szczególnie skoncentruj się na skomentowaniu praw, które wymienili jako te które mogą sprzyjać pokonywaniu trudności pojawiających się w trakcie procesu decydowania. Uczniowie powinni zrozumieć, że ich uprawnienia nakładają na szkołę obowiązek stworzenia warunków do ich realizacji. Dyrektor szkoły musi zagwarantować możliwość faktycznego korzystania z przysługujących uczniom uprawnień.

Podkreśl, że jednak w przeciwieństwie do praw człowieka uprawnienia oraz przywileje mogą zostać uczniom odebrane. W przeważającej mierze są one bowiem zapisane w statucie szkoły (uchwalanym przez radę szkoły) a nie prawie zewnętrznym.

Faza podsumowująca

5 min

Na koniec poproś, aby jeden z uczniów przypomniał jakie były cele lekcji. Następnie zwróć się do uczniów o odpowiedź na ile ich zdaniem udało się osiągnąć zakładane rezultaty lekcji. Osoby, które uważają że:

- 1) w pełni – podnoszą do góry wyprostowany kciuk,
- 2) częściowo – pokazują wyprostowany kciuk ułożony w poziomie
- 3) nie zrobili postępu albo bardzo mały – pokazują wyprostowany kciuk skierowany do ziemi

ZAŁĄCZNIK NR 1 „Uprawnienia ucznia” (wzorzec)

Uprawnienia uczniów

**Do udziału
w
zajęciach
pozalekcyj-
nych**

Informowania ucznia o poziomie jego
osiągnięć edukacyjnych i jego zachowaniu

Jawności ocen oraz ich uzasadniania

Uczestniczenie w lekcjach religii, etyki

pomocy w przypadku trudności w nauce

ZAŁĄCZNIK NR 2 „STARTUJĄCY BALON”

ZAŁĄCZNIK nr 3 – „Polskie prawo oświatowe”

USTAWA z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

Art. 55

5. Samorząd [uczniowski] może przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły lub placówki, w szczególności dotyczących realizacji podstawowych praw uczniów, takich jak:

- 1) prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami;
- 2) prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu;
- 3) prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań;
- 4) prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej;
- 5) prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi, w porozumieniu z dyrektorem;
- 6) prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007r. nr 83 poz. 562 z późn. zm.).

Z powyższego rozporządzenia wynikają prawa do:

- 1) Informowania ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i jego zachowaniu oraz postępach w tym zakresie, udzielanie pomocy w planowaniu swojego rozwoju, motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu.
- 2) Informowania uczniów o wymaganiach edukacyjnych z zajęć obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych, o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych, o warunkach i trybie uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych i oceny zachowania.
- 3) Jawności ocen oraz ich uzasadniania przez nauczyciela na wniosek ucznia lub jego rodziców,
- 4) Wglądu do sprawdzonych i ocenionych pisemnych prac kontrolnych oraz do innej dokumentacji dotyczącej oceniania ucznia.
- 5) Poinformowania ucznia i jego rodziców o przewidywanych ocenach rocznych z zajęć edukacyjnych i zachowania, w terminie i formie określonych w statucie szkoły.
- 6) Stwarzania uczniowi możliwości uzupełnienia braków, jeżeli stwierdzono, w wyniku klasyfikacji śródrocznej, że poziom osiągnięć edukacyjnych ucznia uniemożliwi lub utrudni kontynuowanie nauki w klasie programowo wyższe

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych (Dz. U. z 1992 r. Nr 36, poz. 155 z późn. zm.)

1. W publicznych szkołach podstawowych, gimnazjach, ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych, [...]organizuje się w ramach planu zajęć szkolnych naukę religii i etyki:
 - 1) w szkołach podstawowych i gimnazjach - na życzenie rodziców (opiekunów prawnych),
 - 2) w szkołach ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych - na życzenie bądź rodziców (opiekunów prawnych), bądź samych uczniów; po osiągnięciu pełnoletności o pobieraniu religii i etyki decydują sami uczniowie.
2. Uczestniczenie lub nieuczestniczenie w przedszkolnej albo szkolnej nauce religii lub etyki nie może być powodem dyskryminacji przez kogokolwiek w jakiegokolwiek formie.